

HIRÜNK A VILÁGBAN

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
P O. Box 1005
WASHINGTON 13, D C

MAGYAR KULTURÁLIS FIGYELŐ
Hungarian Bimonthly - Revista Hungara
Revue Hongroise

Előfizetési díj: Északamerikában
egész évre \$ 4.00, félévre \$ 2.00
Más országban havi két coupon

A PHILHARMONIA HUNGARICA AMERIKÁBAN

A Philharmonia Hungarica, melynek megszületésében három évvel ezelőtt-agódva reménykedtünk s Európában azóta elért sikereiről eddig csak olvashattunk, nemrég amerikai körútján élő zenével tárta elénk s Kanada és az Egyesült Államok közönsége elé a magyar művészet világát. Ez a számúzetésben élő zenekar olyan csodát művelt, amihez hasonlót még egyetlen emigrációban élő nemzetiségi csoport sem tudott produkálni.

A zenekar korához — két és fél év! — képest talán a világ legtöbbet utazott zenéi együttese. Első amerikai turnéja alkalmával Béctől Bécsig kb. 30,000 km-t utazott be s Kanada és az USA 31 városában hat hét alatt 33 hangversenyt adott. Szeptember 1-én volt az első koncertjük Montrealban, majd Ottawa és Toronto után a Carnegie-Hallban mutatkoztak be a new-yorki közönségnek. Főleg keleten és középnyugaton, az Egyesült Államok 22 államát érintve, játszottak. A nyugati partvidéken csak az idő rovidsége miatt nem volt alkalmuk szerződést lekötni, bár több meghívásuk volt.

Érdekes megjegyezni, hogy az aránylag nem túlságosan nagy számú zenekar tagjainak körülbelül egy ötöde nő. A szokás szerinti hárfáson kívül a vonósok között is ülnek kitűnő képzettségű hölgyek, sőt művész házaspár kezeli az ütőhangszereket is. Az együttes, mely nyilván nem dúslakodik az anyagiakban, több alkalommal lemondott tiszta jövedelméről jótékonyági alapok és segélyezések javára.

Talán az egyetlen Knoxville (Tennessee) kivételével mindenütt erős volt a közönségsiker s a Kentucky-állambeli Lexington Memorial Coliseum-ában több mint tizezren szünni nem akaró tapssal követelték a ráadásokat. Bár az ilyen műsormeghosszabbítások szimfonikus zenekaroknál elég ritkák, ők ebben is igen bőkezűek voltak. A legélményszerűbb eset Louisianában történt. Mikor a közönség még a Rákóczi-induló után sem volt hajlandó felhagyni a végeszakadatlan ovációval, Rozsnyai és a jókedvű zenekar egy bravuros és szellemes mutatvánnyal hálaolta meg a lelkesedést: valahol Missis-sippiben, útközben fülükbe hatolt a « Dixie », a déliek híres harci dala; ebből nem sokkal a hangverseny előtt egy gyors próban « szimfonikus változatot » improvizáltak - s most előadták! Az improvizációt a déli közönség leírhatatlan ujjongással fogadta.

A forradalom emlékűnnepén megint New Yorkban játszottak. A Hunter College zsúfolt termében, ahová hatezer jegyigénylő közül csak két és félezer juthatott be, sok amerikai kiválóság is megjelent. A két himnusz elhangzása után Keating szenátor üdvözölte a zenekart és a közönséget. Hangsúlyozta a világ adósságát a szabadságáért küzdő magyar népiránt. Utána Szörényi Éva, a budapesti Nemzeti Színház volt tagja művészi szavalata ragadta el a közönséget. Papp László ünnepi emlékezése után a forradalomban elesett hősök emlékének egy perces néma felállással adóztak a megjelentek.

A hangverseny Beethoven legideillőbb kompozíciójával, a szabadságért heroikusan küzdő Egmont nyitányával kezdődött. Ezután Sándor György Liszt Es-dur zongoraversenyét adta elő. A műsor második felét Bartók Tánc-szvitje és Kodály Galántai táncai alkották. Az emlékhangverseny felejthetetlen élményt jelentett minden jelenlévőnek, s emberi közelségbe hozott különben ritkán együtt látott emigráns csoportokat.

Az ünnepély folytatásaként a zenekar tagjai másnap, a hartsdalei temetőben megkoszorúzták Bartók Béla sírját. A zuhogó esőben hosszú ideig álltak némán a szürke bronztáblácska körül. Egyek voltak a némaságban: a nagy mester s tanítványai, kik az ő művészetét hirdetik.

További útjukat is siker és elismerés követte. Mindenütt feltűnést keltettek azzal, hogy a forradalom menekültjeiből alakultak s ahol csak megjelentek, ezreknek idézték emlékezetébe a lezáratlan magyar kérdést. De egyúttal az is nyilvánvalóvá vált, hogy ez a zenekar kizárólag művészi szempontból is elbírná a legkritikusabb bírálatot.

A Philharmonia Hungarica egyik főcélja, hogy nemzetközi viszonylatban is kiváló zenekar legyen. Hogy Amerika elismerte kitűnő adottságait és magas művészi színvonalát, a következő kritikák is bizonyítják:

« Úgy tűnik, mintha a fiatalságon volna a hangsúly ezen az együttesen belül, bár játékokban nem ennek nyújtják bizonyítékát; valójában mind Beethoven, mind Schubert műveinek előadása olyan kiegyensúlyozottságról tett tanúságot, mely még olyan együtteseket is túlszárnyal, mint a Bécsi Filharmonikusok ».
(*The Montreal Star*, 1959.IX.30)

« A zenekar nagyszerű együttes, vokálisai egészen elsőrangúak és fuvósai szinte feltűnően kiválóak. » (*The Telegram*, Toronto, 1959.X.2.)

« A nyolcvan muzsikussal igen figyelemreméltó egyöntetűséget, összjátékot és kifejezésmódot ért el... Minden segítséget megérdemel, hogy fenmaradjon. » (*The New York Times*, 1959.X.5.)

« A Philharmonia Hungarica élvonalbeli zenekar, mind az egyes zenészek tehetségét tekintve, mind a hiánytalan egység s a bámulatraméltó hangzásbeli kiegyensúlyozottság szempontjából. » (*The New York Herald Tribune*, 1959.X.5.)

« A több mint tizezernyi hangverseny közönség lelkesedése állandóan erősödő tapsviharban nyilvánult meg, mely szinte ovációvá vált az utolsó ráadás után. » (*The Kentucky Kernel*, 1959.X.14.)

« A Philharmonia Hungarica élményekben igen gazdag estét nyújtott a közönség ötezerfőnyi hallgatóságának a Community Concert sorozat keretében. » (*New Orleans States and Item*, 1959.X.20.)

« Az Ausztriában összegyűjtött zenekar Rozsnyai Zoltán karnagysága alatt az egyik legcsiszoltabb, legbrilliansabb és kitűnően kezelhető együttesé formálódott. » (*The Evening Star*, Washington, 1959.X.8.)

A Philharmonia Hungarica repertoárjának széles skálája Vivalditól Samuel Barberig több, mint harminc magyar zenekari kompozíciót is felölel. Köztük Bartók, Dohnányi, Erkel, Farkas, Kodály, Lajtha, Liszt, Szervánszky, Veress, Viski

FIZESSEN ELŐ A

HIRÜNK A VILÁGBAN - ra

a világmagyarság és a magyar emigráció kulturális figyelőjére
Vegyen részt ankétjein!
Nyerjen díjat pályázataim!

A HIRÜNK A VILÁGBAN

figyelemmel kíséri, mit tud s mit hisz rólunk a világ, ezzel előkészíti hírünk megjavítását, reáhs tükröt tart sokszor illuzóban élő honfitársaink elé s valódi kulturális értékeink bemutatásával, távolmaradva a napi politikatól, erősíti a szétszort magyarságban az összetartozandóság érzését.

Előfizetési díj:

Északamerikában egész évre \$ 4.00.

félévre \$ 2.00.

Más országban havi két postai coupon. Az előfizetéseket kérjük az alábbi címre küldeni:

HIRÜNK A VILÁGBAN

P. O. Box 1005, Washington 13 D.C.USA

és Weiner munkáit. Másik főcéljuk, hogy minél szélesebb körökben ismertessék meg a komoly magyar zenét Nyugaton, amerikai körútjukon is domináló volt. Három, váltakozó alapprogramjukban a következő hét magyar mű szerepelt: Liszt Esz-dur zongoraversenye; Bartók Tánc-szvitje, a Divertimento, a Zene vonós- és ütőhangszerekre s celestára; Kodály Galántai táncai, a Páva-variációk és a Háy János-szvit. A magyar zene sikere feltűnő volt s a zenekritikusok új alkalmat találhattak Bartók és Kodály művészetének méltatására. A zenekari tagok szerint az új magyar komponistákat még melegebben és megértőbben fogadták, mint Európában. Programjuknak legalább a fele magyar kompozíciókból állt, mégis többen sajnálkozva jegyezték meg, hogy szerettek volna « a huszadik század két talán legkiemelkedőbb zeneszerzőjének » egyéb műveiből is hallani. A magyar zenével kapcsolatban olvassuk el az alábbi kivonatokat:

« Bartók Béla és Kodály zenéje tapsviharra indította a közönséget. E híres zeneszerzők színei és ritmusai tele vannak csillogással és izgalommal » (*The Lexington Herald*, 1959.X.19.)

« A közönség olyan melegen reagált, mintha azt akarta volna kifejezni, hogy legszívesebben tisztán magyar művekből álló műsort hallgatna végig... Csak sajnálhatjuk, hogy az egész műsort nem a nemzeti zenéjükből állították össze. » (*The Norfolk Dispatch*, 1959.X.13.)

« Nyilvánvaló volt, hogy ez az izgalmas zene, mely mélyen a népzeneben gyökerzik, felkavarta a hallgatók érzéseit. » (*Cleveland Plain Dealer*, 1959.XI.12.)

Doráti Antal kitűnő neve föltétlenül nyereséget jelentett az első amerikai turné megindítása szempontjából, de ez a későbbiek folyamán majdnem szükségtelessé vált. Rozsnyai nagyszerűen ellátta szerepét s a legkitűnőbb elismeréseket kapta. Hogy mennyire összenőtt a zenekarral s érdemeit hogyan értékelték Amerikában, arra a legjobb bizonyíték a kritikákban található. Ungár Tamás is nagyon kedvező benyomást keltett. A két fiatal karmesterről így nyilatkoztak:

« A fiatal magyar karmester [Rozs-

nyai] jelentősen fejlődött mióta utóljára hallottuk, három évvel ezelőtt; előadása a zenekar tagjaival szoros közelséget mutat; formáló és irányító készsége elevenséget, lehelletszerű árnyalatokat és a kompozíció egységének finom érzékelését hozza ki az együttes játékból. » (*The Minneapolis Star*, 1959.XI.5.)

« Rozsnyai előadásában van tartalom, lendület, kultúráltság és finom érzékenység; ezek olyan adottságok, melyeket a legkiválóbb fiatal karnagyokban is nehéz fellelni... Tudom, hogy Magyarország ismét egy újabb karmestert indított el Reiner, Solti, Fricssay, Ormándy és a többi hozzájuk hasonló kiválóságok nyomában. » (*Chicago's American*, 1959.XI.9.)

« Ungár, akihez hasonló karmestert Shreveport ritkán, vagy talán sohasem látott, egyetlen hiábavaló mozdulatot sem vesztegetett a zenészekre, akik nyilvánvalóan kitűnően képzettek és vezénylésére érzékenyen reagálnak. » (*The Shreveport Journal, Shreveport, La.*, 1959, X.21.)

New Yorkban harmadszor is találkoztunk velük, mikor a « Rotterdam » fedélzetén búcsúzkodtunk. A hajón alkalmuk lesz végre kipihenni magukat. Mindössze két napjuk volt Amerikában, amikor éppen nem koncerteztek, vagy utaztak. Mosolyogva hallgattuk, mikor megállapították, hogy az amerikaiak « túlzott rohanásban élnek. » Az ő « kényelmes » időbeosztásuk miatt sokat nem láthattak Amerikából, de a hatalmas területek, a fejlett technika, rengeteg autó erősen impresszionálta őket és nagyon barátságosoknak és kedveseknek találták itt az embereket. A hallgatóközönségről az a véleményük, hogy « romlatlanok, őszinték és fogékonyak ». A kritikusokról az, hogy « ha nem is mindegyikük tökéletes ismerője hivatásának, rengeteg sok jó meglátásuk volt. » Amerikai zeneszerzők műveiből még ugyan nem játszottak eddig, de « átolvastak » néhányat s hamarosan programjukon is lesz valamelyik. Rozsnyai meglehetősen jól ismeri az Új Világ zenealkotásait s véleménye az, hogy több komponista műve igen « egészséges, frissen lüktető » s az amerikai zene-kultúra fejlődésének komoly lehetőségei

vannak összehasonlítva az európai « kiégett szisztémákkal ». Reálisan látja zenekaruk művészi színvonalát, a szükséges fejlődést és a jövő problémákat. A nagyszabású amerikai adományokról beszélgetve Rozsnyai megjegyezte, hogy bár ez adta meg anyagi alapját annak, hogy magyar egységben maradhassanak s ne legyenek kitéve a szétszóródásnak, azon a címen, hogy a magyar művészeket a kapitalista törekvéseknek eszközül dobta, otthon 15 évi börtönre ítélték.

Ezzel az amerikai turnéval a Philharmonia Hungarica le is zárta vándorlását, mint « menekült zenekar ». A német kormány közbenjárására és segítségével a Köln melletti Marl városa örökbe fogadta s 1960 januárjában letelepíti őket. Jövő otthonuk Westfáliában egy 100.000 lakó-sú erősen fejlődő új iparváros, külön részükre épített házaival, szép és kitűnő, de idáig üres koncert-teremmel és zenekultúrára vágyó polgárokkal. Egy kb. 10 millió márká értékű összesített adománnyal tíz évre biztosították maradásukat; lekötöttek helyi koncertsorozatokat, szerződést kötöttek a kölni operában való nagy számú fellépésre s a bonni rádió közvetítéseire. Egy háttagú tanács fogja ellátni az anyagi és adminisztrációs ügyeket. Több külföldi meghívás is várja őket s újabb amerikai turnéra is gondolnak. Máris több város visszahívta a zenekart Amerikába a következő évre. A Dorátival megjelent Epic és Mercury lemezek után most a « Vox » akar egész sorozatot felvenni Rozsnyaival.

A Philharmonia Hungarica a sok nehézség után ezzel a megoldással megkezdheti művészi terveinek igazi megvalósítását. Most már nem kamatoztathatja menekült mivoltát és teljes versengésben fog állni a többi európai együttesel. Tehetségük megadja az alapot, hogy ne csak a magyar zene kiváló interpretálói-ként érdemeljék ki az elismerést, hanem hogy világviszonylatban is elsőrangú zenekarrá fejlődjenek.

Zsakó Gyula
(New York)

A PHILHARMONIA HUNGARICA MAGYAR TAGJAI

András Tibor	fuvola
Apáti József	nagybőgő
Balogh István	harsona
Bánát Péter	titkár
Berey Akos	1. hegedű
Binder Rudolf	nagybőgő
Bocsánczy Jozsef	titkár
Bókay Csaba	1. hegedű
Bókor István	1. hegedű
Deák József	klarinet
Deáky Zsolt	csello
Engl István	oboa
Ékes Géza	oboa
Farkas (Barki) Éva	2. hegedű
Fazekas János	tuba
Filipski Stephan	harsona
Halász Mihály	fagot
Halászovich Rezső	nagybőgő
Hernádi József	nagybőgő
Homoki Endre	klarinet
Klasansky János	brácsa
Komjáthy Géza	klarinet
Kovács György	trombita
Lajos Béla	fuvola
Loránt Gábor	nagybőgő
Loránt Béla	1. hegedű
Major Sándor	üst-dob
Novotny (Nógrady) Vera	2. hegedű
Oláh Béla	ütő-hangszer
Oláh (Mikus) Hedvig	ütő-hangszer
Pázmándy Pál	fuvola
Piroska Zoltán	2. hegedű
Ramor Erwin	1. hegedű
Rékai Tivadar	trombita
Rozsnyai Zoltán	karnagy
Sallai József	csello
Sándor András	brácsa
Sas Pál	raktáros
Sas (Adám) Vera	1. hegedű
Schwartz József	kürt
Sebők (Lőrinc) Edith	brácsa
Simon Rezső	csello
Sivó József	1. hegedű
Sikorszky Antónia	2. hegedű
Somogyi József	nagybőgő
Stágel András	kürt
Szentkereszti Ede	csello
Szente Klára	hárfa
Szücs Béla	2. hegedű
Thirring Zoltán	csello
Tschurl Károly	brácsa
Ungár Tamás	2. karnagy,
	brácsa
Vidor György	2. hegedű
Zsolnai Zsigmond	kürt
Zambó (Littauer) Marika	ütő-hangszer

Magyar zene Amerikában

A magyar zene és előadóművészek újabb hódításairól adunk hírt az alábbi hasábkokon az elmúlt két évről.

VERESS SANDOR-BEMUTATÓ

« Ennek a vidéknek hivatásos zenészei és énekesei 1959.IX.8-án mutatták be először Amerikában Veress Sándor, magyar zeneszerző zenekari művét, a "Threnos"-t » — írja a *Musical America* (1959. X.) a peoriai premierről. « A mű erdélyi sirató énekekre van felépítve és élénk, ragyogó s mélyen megindító. A monoton dobütések, melyek az egész művet aláfestik, hatalmas klimaxig fokozódnak, majd távolodnak, míg végül semmivé foszlanak. »

« A magyar szerző alkotása — írja a *Peoria Journal-Star* (1959.IX.13.) — 1945-ben íródott hazája háborúban elesettjei tiszteletére; félelmetes képet rajzol a háborús pusztulásokról. Gyászének a megalázott Magyarország felett. A tragédia kemény hangjai szólnak belőle. Bizonyos értelemben harci zene — rombadólt falvak, még füstölgő épületek és hajléktalan emberek harci zenéje. De Csajkovszki « Pathétique »-jével ellentétben nem végződik végső kétségbeesésben, mert a tympanon a szívdobogás lüktetését illusztrálja, amint a mű kimerült, de bágyadtan reménykedő fináléban hal el. A « Threnos » mélyen megindító alkotás. Magával ragadó erejével és gazdag vizuális fantáziájával bizonyára széleskörű méltánylásra talál az amerikai hangversenydobogókon. »

SZIGETI JÓZSEF

A nagy magyar hegedűművész működéséről alább közlünk néhány adatot:

1959.VII.8-án New Yorkban Brahms hegedűversenyét játszotta. A *New York Times* szerint « felfogása emelkedett volt és méltóságteljes », bár technikailag nem kifogástalan volt a játéka.

Előző év január 4-én a kaliforniai magyar bencés iskola javára adott hangver-

senyt San Franciscóban. Áprilisban Bloomingtonban (Indiana) és Pittsburghban játszott.

Ugyanebben az évben európai hangversenykörútja során Brüsszelben, a világkiállítás idején rendezett Ysaye-centenárium koncerteken — Isaac Stern, Nathan Milstein és Berl Senofsky mellett — Szigeti volt az egyik est szólistája. Augusztus 20 és szeptember 8 közt Pablo Casals-szal és Végh Sándorral együtt a zermatti nyári zenei akadémián tanított. Utána résztvett az Empoliban rendezett Busoni-ünnepségeken, majd Bolzanóban, Spanyolországban és Svédországban adott koncertet.

A Philharmonia Hungarica első évfordulóján, 1958.V.3-án, a Bécsben rendezett ünnepi hangversenyen Szigeti volt a szólista. « Volt valami mélyen szimbolikus a hangverseny a műsorszámában; — írja a *Magyar Híradó* (1958.VI.7.) — a fiatal magyar zenésznemzedék tagjaiból alakult zenekarral Szigeti József adta elő Brahms hegedűversenyét. A nagy nemzedék egyik legkiemelkedőbb képviselője, Bartók Béla barátja és munkatársa: a világhírű Szigeti József. »

A *Neue Tageszeitung* (1958.VI.13.) ezt írta a hangversenyéről: « Magas és ritka vendég érkezett körünkbe: Szigeti József. Ma már a világ hegedűművészei közt az idősebb generációhoz számít, azonban Brahms-versenye nem hagyott kétséget aziránt, mekkora művésszel van dolgunk. Hangjának tisztasága a magasabb fekvésekben, a megragadó *espressivo*, mely Szigetinél mindig egy "affetuoso" volt: mindezek a tulajdonságok, melyeket annyiszor csodáltunk meg nála, nyomják rá a bélyegüket ennek a nagy hegedűsnék a személyiségére ma is. »

KONDOROSSY LASZLÓ

A Clevelandben élő magyar zeneszerzőről gyakran írnak az amerikai zenei lapok. 1958 márciusában két zenei magazin is, a *Musical Courier* és a *Musical*

Leader címlapján hozta Kondorossy arc-képét. Mindkét lap cikket is közöl róla. Bőven tárgyalják életét és működését. Kiemelik, hogy «külön érdeme, hogy két-tő kivételével mind a tíz operája egyenesen angol szövegre készült, annak ellenére, hogy nem beszélt angolul Amerikába érkezése előtt» (*Musical Courier*), továbbá, hogy «Kondorossy gyors ütemben csatlakozik Amerika legkiemelkedőbb zeneszerzőinek és karmestereinek sorához; zenekari, s hangszeres műveit és dalait az egész országban jólismert művészek adják elő, akik a melódia és a modern stílus kombinációját keresik.» (*Musical Leader*).

Kondorossy Pozsonyban született az első világháború idején. Már korán kezdett el hegedülni tanulni s első kompozíciója 16 éves korában született («Ein Kleiner Probier Marsch»). Zenei tanulmányait a budapesti Zeneakadémián végezte Siklós Albert alatt. A második világháború előtt megszervezte a Budapesti Kis Szimfonikus Zenekart — írja a *Musical Courier* — melynek karnagya is lett, de ez a zenekar nem volt hosszútávú. 1943-ban készült el első szimfóniája, azonban előadására nem kerülhetett sor, mert a kézirat elégett a háború alatt. Másik nagy műve, a «Liau-Ho Partján», 1940-ben lett bemutatva a Budapesti Hangverseny Zenekar előadásában. A háború alatt írta első operáját, a «Félhold»-at is. 1945 óta Németországban élt, ahol műveinek kb. 35%-át szerezte. Zenéjét sokat játszották Németország-szerzte. 1951-ben jött az Egyesült Államokba, 1956-ban lett amerikai állampolgár. 1953-ban szervezte meg későbbi feleségével az «American New Opera Theater Society»-t. 1958-ban pedig a «Little Chamber Music Society»-t alapította meg. Műveinek 60%-át már Amerikában írta. «Kondorossy zenéje — írja a *Musical Leader* — valahol az utóromanticizmus-ban kezdődik és elnyúlik egészen az atonalitásig — de ritkán. Legtöbb művében van magyar elem. De az független Bartóktól és Kodálytól, egyénileg épül fel. Bár amióta Amerikába jött, szerzeményei amerikai ízlés-elemeket is tartalmaznak, sőt néha jazz motívumokat is... Idén lesz 43 éves és már befejezte 93-ik opusát.»

Szerzői estjét 1959.V.18-án rendezte meg új zongora s csellóműveiből és dalai-ból. Don Brown amerikai zeneszerző többek közt ezt írta az estről: «Mindig állandó kérdés egy zeneszerző teljes estén előadott műveinél, hogy melyiket szeressük a legjobban. A Kondorossy-esten számomra nem volt nehéz a választás, mert én mindegyiket szerettem.» (*Délamerikai Magyar Hírlap*, 1959.VI.28.)

Kondorossy irodalmi tevékenységet is folytat. A *Fine Music* 1958.XI.2-i számában «Haydn magyar volt?» címmel jelent meg érdekes cikke.

HERZ OTTÓ VILÁGTÚRAI

A neves magyar zongoraművész, a New York College of Music alelnöke és tanára, az elmúlt években több földközi utat tett meg William Warfield híres baritonnal, mint annak zongorapartnere. Az első két túrát a State Department kérésében működő International Cultural Exchange Program rendezte.

1956 augusztus-decemberében 38 koncertet adtak a következő országokban: Libéria, Ghana, Nigéria, Belga Kongó, Dél-Rhodézia, Tanganyika, Uganda, Kenya, Abesszinia (Addis Abebában mind ketten egy-egy aranyérmes kaptak Hailé Szelasszié császártól), Libanon (Beirut), Izrael (Tel Aviv, Jeruzsálem és Haifa), Törökország (Ankara és Isztanbul), Jugoszlávia (Belgrád, Zágráb és Titográd), Görögország (Athén), Ausztria (Bécs), Németország és Svédország.

1958 január-márciusában 28 hangverseny szerepelt a műsorukon: Perzsia, Pakisztán, India, Burma, Sziám, Vietnam, Formóza, Singapore, Malája, Hongkong, Fülöp-szigetek, Japán.

1958 június-augusztusában 22 koncert: Ausztráliában, az Australian Broadcasting Corporation meghívására, mind a hat államban. Az utolsó négy hangverseny, négy különböző műsorral, Sydneyben volt, augusztus 16-23 közt. Utána Zürichben át a brüsszeli vilákiállításra siettek, ahol az amerikai pavilonban szeptember 1-én koncerteztek.

CZIFFRA GYÖRGY

1959.X.31-i fellépéséről ezt írja a *New York Times* «Zene: magyar menekült bemutatkozása» címmel: «Brilliáns pianistának mutatkozik. Hogy ezen kívül más is van benne, olyan kérdés, melyet felvetett, de válaszolatlanul hagyott a Liszt-verseny és a Magyar Fantázia előadása során.»

VISKI JÁNOS ZONGORAVERSENYÉT

Wichita Falls-on (Texas) mutatták be 1958.XI.24-én. Dániel Ernő vezényelte a zenekart. «A mű határozottan vonzonak bizonyult — írja a *Musical America* (1958.XII.15.) — és erősen modernista zamata ellenére van szilárd formája, tempója, visszatérő melódiai és belső egysége.»

LAJTHA LÁSZLÓ

harmadik szimfóniáját 1959.XI.18-án adták elő Amerikában először, a Toledo Orchestra előadásában.

STARKER JÁNOSRÓL

közül érdekes, hosszú cikket a *High Fidelity* 1959.VI-i száma Robert Charles Marsh tollából «Janos Starker, a szomorú hős apostola» címmel. A «szomorú hős» Starker szerint a cselló, amely mint szólóhangszer mindig háttérbe szorul a zongora és hegedű mögött. A cikk érdekes epizódokat közöl a művész pályájáról és művészetfilozófiájára vonatkozó megjegyzéseit ismerteti.

LEVÉL A SZERKESZTŐHÖZ

Tisztelt Szerkesztőség!

A «*Hírünk a Világban*» közleményeit mindenkor a legnagyobb érdeklődéssel szoktam olvasni. Úgy érzem, hogy e folyóirat a magyar emigráció szétesettségében egyedülállóan fontos kulturális szerepet tölt be.

Nem a tallózás, hanem kizárólag a segíteni akarás szándéka vezet tehát akkor, amidőn a folyóirat 1959. január-júniusi számában Losonczy László tollából «Magyar kávézó a minaret tövében» cím alatt megjelent cikkkel kapcsolatban tisztelettel rámutatok arra, hogy a cikkíró által marokkói városnak feltüntetett Tlemsen városa nem Marokkóban, hanem Algírban van, mégpedig ennek Oran département-jában.

Elképzelhetetlen, hogy Losonczy, aki cikke szerint személyesen járt a helyszínen, ezt ne tudná. Kérem magamban tehát, hogy Losonczy tulajdonképpen miként gondolkodhatott a «*Hírünk a Világban*» olvasóiról, amikor az algíri Tlemsent egyszerűen «Marokkó legklasszikusabb városának» deklarálta. És mi volt a célja ezzel?

Lisszabon, 1960. dec. 14.

Magyar köszöntéssel

Dr. Bartheldy Tibor

AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET

1801 „P” Street, N. W. — Kossuth House — Washington 6. D. C., USA.

Az egyetlen magyar egyesület, amelyet az Egyesült Államok kongresszusa látott el charterral. 8 millió dollár vagyonunk, 30 millió dollár érvényben lévő biztosításunk van. Felvesszünk az USA területén élő és 55 évesnél nem idősebb személyeket. Adunk élet-, baleset-betegség-, valamint egyéni és családi kórház-biztosítást.

KÉRJEN TÁJÉKOZTATÓT!

NYUGATI FIGYELŐ

AMERIKAI EGYESÜLT

ALLAMOK

Zágonyi

Centennáriumi

Emlékbizottság

alakult Washingtonban, mely december 13-án tartott emlékünnepelet a Kossuth Ház dísztermében. Az ünnepséget Balogh E. István, az emlékbizottság elnöke nyitotta meg, utána ifj. Kecskeméthy József és. Kecskeméthy Józsefné polgárháború-korabeli dalokat adott elő, majd Bakó Elemér tartott előadást « A springfieldi hős és a Kossuth-emigráció érdemei az amerikai polgárháború küzdelmeiben » címen. Borshy Kerekes György amerikai költők Zágonyi hóstettéről írt költeményeit adta elő saját fordításban. Végül Sziártó István, az emlékbizottság országos titkára zárta be az ünnepséget.

Zágonyi Károly őrnagy hajtotta végre a polgárháború egyik legragyogóbb és legmagyarabb fegyvertényét, amikor 140 huszáronkéntessel — 1861 október 25-én — Springfieldnél 2300 főnyi déli sereget vert tönkre s ezzel a győzelemmel felszabadította egész Missouri államot. Zágonyit az egész Unió nemzeti hősként ünnepelte. De soha kitüntetést nem kapott, mert parancsnokát két héttel később leváltották. Most akció indult, hogy utólag adományozzák neki a legmagasabb amerikai kitüntetést, a Congressional Medal of Honor-t.

BRAZILIA

Az idei Vörösmarty

Irodalmi Díjat

melyet a Vörösmarty Irodalmi Kör és az Amerikai Magyar Kiadó 1958-ban alapított, Kutasi Kovács Lajos kapta « Holtvágány » c. regényéért. Kutasi Kovács Sao Paulóban a Délamerikai Magyar Hírlap szerkesztője.

Egy másik regénye, a « Törzsasztal » a Kárpát Kiadó gondozásában hagyta el a sajtót. Ez utóbbi a multbasüllyedt magyar kisvárosi társadalomnak hangulatos, nem minden szatíra nélkül való képét adja, míg a « Holtvágány » a képzőművész harcait, válságait rajzolja meg, nem kívülről nézve a problémát, hanem a képzőművész szemszögéből — Kutasi Kovács ui. festőművész is, aki már több kiállításon szerepelt, díjat nyert, könyveket illusztrált.

KINA

A magyar irodalom

főleg Petőfi révén ismert Kínában. Ujabbban számos fordítás jelent meg magyar művekből. Elősegítette a magyar irodalom népszerűsítését a magyar film is. A « Ludas Matyi »-t kb. ötvenmillió ember nézte meg Kínában. A tömegek érdeklődésére való tekintettel könyvalakban is megjelentették. Három kiadást ért el. A gyerekeknek képes füzet alakjában nyomták ki. A film segítségével jutott el a kínaiakhoz Szabó Pál « Talpalatnyi föld »-je, Karinthy « Bűvös Szék »-e és Mikszáth « Különös házasság » c. műve. Rövidesen megjelenik kínaiul a « Csongor és Tünde », a « Bánk bán », stb. (*Élet és Irodalom*, 1959.X.2.)

MAGYARORSZÁG

Magyar filmeket

játszának a világ különböző részein. A « Vasvirág »-ot Londonban, a « Körhintát » — épp ez év nyarán — Görögországban és Szudánban, a « Dollárpapát » Ausztráliában, a « Föltámadott a tenger »-t Irakban, a « Bakaruhában »-t Belgiumban és Latin-Amerikában. Homoki Nagy István természetfilmjeit Argentína, Peru, Paraguay, Uruguay, Ecuador és Bolivia vásárolta meg. Japán is Homoki Nagy kisfilmjei iránt mutat érdeklődést. (*Film, Színház, Muzsika*, 1959. VI.26.)

Lajtha László

több szerzeményét mutatták be külföldön. A « Vonoszenekari Szimfóniát » Párizsban, a « Hededik Szimfóniát » és a « Hededik Vonosnégyest » Londonban, Sydneyben pedig az első « Szvit »-et. (*Film, Színház, Muzsika*, 1959.VI.19.)

OLASZORSZÁG

« A magyar irodalom legszebb lapjai »

cimmal nemrég olasz irodalmi antológia jelent meg Folco Tempesti gondozásában. A 315 oldalas kötet mind költeményeket, mind prózai szemelvényeket közöl költőinktől, íróinktól.

SVAJC

A Magyar

Diákszövetség

Genfben székelő nemzetközi titkársága elősegíti egy tibeti menekült diák Németországba való hozátalát. A diák tanulmányainak fedezését a Németországi Magyar Diákszövetség vállalta. A titkárság a tibeti diák kiválasztása ügyében felvette a kapcsolatot a Dalai Lámával és egyéb illetékes szervekkel. (*U.F. H.S. Tájékoztató*, 1959.XII.)

URUGUAY

Szalay Lajos

világhírű rajzolóművésztünk kiállítására volt a főesemény a forradalom harmadik évfordulója alkalmából rendezett montevideói ünnepségeknek. Szalay Lajost a ma élő legnagyobb rajzművészek közé sorolják. Elnyerte az UNESCO nagydíját is. Jelenleg Argentínában, Tucumánban él, ahol az egyetemen tanít.

Az évforduló alkalmából kiadásra került Melvin Lasky « Fehérkönyv »-ébe, szép kiállítású kivonata, 10,000 példányban; Gáspár Ödön válogatásában és előszavával.

MAGYAR FILMEK NEMZETKÖZI FESZTIVÁLOKON

Magyarnyelvű filmelőadást kaptak karácsonyi csemegeként a Bécsben élő magyarok: Szóts István « Emberek a havason » c. filmjét. Cikkünk témaköre eszünkbe juttatja azt az első nagy sikert a velencei filmfesztiválon, valamikor anno 1943. Minden hamis nemzeti kérdés nélkül számíthatjuk ezt a filmet mérföldkőnek világviszonylatban és magyar szempontból egyaránt. Dicsfénye bizonyos mértékben azóta hagyománnyá vált nemcsak a fesztiválok, hanem a magyar filmgyártásban is. Ez egyrészt kedvező jelenség, mert megfelelő légkört teremt magyar filmek külföldi bemutatóinak, másrészt azonban magában hordozza a sablon veszélyét is. Mintha a jó magyar film bevált specialitása a népi dráma vagy Görbe János lenne. Pedig éppen tematikájuk a külföldnek nagyobb-részt érthetetlen marad: elmaradottságunk ábrázolása elriaszt és nem hódít. Nemzeti drámánkat nem értik, az egyéni problémákat pedig lesújtóan sötétrajzúnak látják. Kiemelik azonban a bemutatók kritikái a magyar filmek költői szépségű optikai előadását. A dráma igazi hangneme a fekete-fehér regiszter, s a magyar operatőrök ennek valóban mesterei.

Lapozgatva az elmúlt filmév fesztiváljain bemutatott magyar filmekről írt kritikák között, legtöbbet olvashatunk a « Ház a sziklák alatt » c. filmről, mely 1958, őszén a sanfranciskói filmverseny első díját nyerte. A *Variety* (1958.XI.12.) szerint a fesztiválon lejátszott filmek között « messze a legjobb volt Magyarország « Ház a sziklák alatt » c. filmje, egy ragyogóan megrajzolt melodráma. » A lap szerint a film november 6-i második elődása « a legteltebb házat vonzotta második előadásra az összes levetített filmek közül ».

A filmet bemutatták Kanadában, a stratfordi fesztiválon is.

A *Reporter* 1959.II.5-i számában megemlékezik a Magyarország részéről 1956. októbere előtt bemutatott « egész sor gyönyörűen fotografált, ügyesen játszott » filmről: « Pikkoló világos », « Hannibál tanár úr », « Körhinta », « Bakaruhában ».

A lap idéz egy « szovjetblokkbeli » rendezőt — valószínűleg magyart — aki egy nyugati fesztiválon vett részt: « Mi inkább olyan történetekkel operálunk, amelyeknek a múlt a színtere. Ez nagyobb művészi szabadságot enged nekünk. Azonkívül szeretnénk becsületes filmeket gyártani, és mai témákkal kapcsolatban nem olyan könnyű becsületesnek próbálni lenni ».

Az 1958-as brüsszeli fesztiválon bemutatott « Éjfélkor » c. filmről a *Reporter* bizonyos meglepetéssel ír. Szerinte — s itt egy magyar emigránsra is hivatkozik, aki a fesztiválon megtekintette a filmet — a darab a forradalmat objektíven mutatja be egy szerelmi történet háttérében. És a hősnő, egy táncosnő, a végén nem bírja tovább az otthoni állapotokat — « a szabadság fontosabb », mondja — és elhagyja az országot.

A folyóirat a továbbiakban megemlíti a « Vasvirág », « Összeesküvők » és a « Ház a sziklák alatt » c. filmeket. Szerinte ezek közös problematikája: az emberi méltóság megőrzése a szegénységben is. Egyöntetűen sötétre festik a kommunizmust megelőző idöket, — feltételezhetően eléggé sötétre ahhoz, hogy a politikai kommisszárok jóváhagyhassák. A nyugati nézők számára azonban e filmek « inkább egy erőteljes, megindító tanúbizonyságot közvetítenek az egyéniség erejéről és jelentőségéről ». Befejezésül kiemeli a lap, hogy « a jellemek és a cselekmény bonyolultsága olyan gazdagságot és mélységet kölcsönöz a filmeknek, amilyent alig érnek el a mai nyugati filmek ».

Kedvező fogadtatást és jelentős sikert ért el a sansebastiani fesztiválon az «Akiket a pacsirta elkísér» film. Meglehetősen lassú menetű «lírai filmköltemény», sok szép megoldással. A cannesi és velencei fesztiválokon Magyarország az «Édes Anna» (Kosztolányi-Fábry-film, Törőcsik Marival a főszerepben), ill. az «Álmatlan évek» c. filmeket mutatta be. Mindkettő rendkívül kedvezőtlen fogadtatásban részesült, — részben kifejezésbeli elavultságuk miatt.

Igazi filmsiker volt a «Bakaruhában» londoni bemutatója, — Párizsban úgyszintén itt «Une dimanche comme les autres» volt a címe. A Hunyady Sándor-novella Fehér Imre rendezésében került filmre, Darvas Iván és Bara Margit főszereplésével.

Rövid áttekintésünkben igyekeztünk tárgyilagosan közvetíteni a magyar filmek meglehetősen különböző külföldi visszhangját. A vélemények annyiféleké, ahány ember alkotja őket, — nem szeretnénk még egy sokadikkal szaporítani...

Németh Ildikó
(Bécs)

Kosztolányi Dezső: Az a tény, hogy anyanyelvem magyar és magyarul beszélek, gondolkozom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható. Nem külsőséges valami, mint a kabátom, még olyan sem, mint a testem. Fontosabb annál is, hogy magas vagyok-e vagy alacsony, erős-e vagy gyöngye. Mélyen bennem van, a vérem csöppjeiben, idegeim áncában, metafizikai rejtélyként. Ebben az egyedülvaló életben csak így nyilatkozhatom meg igazán. Naponta sokszor gondolok erre. Éppannyiszor, mint arra, hogy születtem, élek és meghalok.

FÜGGETLEN MAGYARORSZAG

az ausztráliai magyarok
lapja
Box 3933. G.P.O.
Sydney, N.S.W.

K Á R P Á T

szépirodalmi, képes családi folyóirat
a világban szétszort magyarok részére.

A KÁRPÁTban az egész család számára van tartalmas olvasnivaló: neves íróink novellái, regényei folytatásokban, régi értekeink kitűnő művei, versek, ifjúságunk szórakoztatására és oktatására elbeszélések, rejtvények, gyermekrovat, asszonyoknak hasznos tanácsadás, konyhaművészet, kitűnő kötési minták, keresztrejtvény, sakk, viccek, stb.

A KÁRPÁT 64 nagy oldalon jelenik meg havonta.

Előfizetési díj egy évre (12 szám) \$ 10.00 félévre \$ 5.00

Az előfizetés a következő címre küldendő:

KÁRPÁT c/o Hung. Sunday, 4160 Lorain Ave. CLEVELAND 13 Ohio USA.

AZ (IRODALMI UJSÁG) A FORRADALOM ELŐTT

Ezt a személyes élmények alapján íródott beszámolót az íróházadást vezető *Irodalmi Ujság* akkori felelős szerkesztője, Enczi Endre írta.

Történelmi idöket élünk — mondogatjuk és írjuk már néhányszáz éve — és ha alkalma lesz rá az emberiségnek, akkor nyilván még néhány ezer évig fogja hangoztatni ezt a sztereotíppá vált és jól hangzó rövid mondatot. Ugy tetszik tehát, hogy minden idö történelmi, még akkor is, ha benne élünk a jelenben és a történelmi hitelesség pecsétjét nem ütötte rá az idö és a történelmi kutató elme leszúrt bölcsessége. Mennyivel inkább vonatkozik ez olyan eseményekre, amelyeknek eruptív megnyilatkozásai és ideológiai jellege már a kortárs előtt is nyilvánvalóvá vált; és ha ezek tartalmának és lényegének elemzésében még csak a kezdet kezdetén is állunk, ennek ellenére, vagy éppen ezért szükségesnek mutatkozik a szemtanuk hiteles vallomásának regisztrálása.

Ez a néhány oldal nem akar történelmi fejtegetés lenni, módszerei nem tudományosak, nem nyújt részletes háttérrel a világ akkori politikai és gazdasági helyzetéről, de igyekszik tárgyilagosan, minden tendenciózus csoportosítás nélkül tanuvallomást tenni egy kis nép szabadságharcáról, illetve ezen belül a magyar írók küzdelméről, akik úgy lettek a történelem cselekvő részesei, hogy nem is gondoltak arra, hogy történelmet csinálnak.

A szintér, ahol ennek a harcnak legjelentősebb fázisai zajlottak, egy kezdetben aránylag kevésbé ismert és olvasott irodalmi folyóirat volt, a Budapesten hetenként megjelenő *Irodalmi Ujság*. És, amikor ez a lap aránylag rövid idö alatt szinte szimbólumává nőtt a diktatura elleni harcnak, ugyanakkor dokumentuma lett a társadalmi igazságtalanságok, a szocializmus antidemokratikus torzításai elleni küzdelemnek.

A forradalom leverése után az *Irodalmi Ujságra* hivatkozott Hruscsov, amikor

bizonygatni próbálta a magyar íróknak a rendszer elleni lázadását, ebből az újságból idézett az olasz kommunista párt főtitkára Togliatti is, amikor a magyar írókat vádolta az ország forradalmasításával és ebből a lapból idézett az UNO hivatalos jelentése is, amikor feltárta Magyarország helyzetét és a magyar népmagatartását a forradalom előtt és a forradalmi periódusban.

Az *Irodalmi Ujság* cikkei bejárták a világsajtót, a világ minden rádiója idézett belőlük, — Magyarországon a forradalom lobogója lett, de evvel kapcsolatban mégsem vetődött fel egy rendkívül izgalmas és figyelemreméltó kérdés: miképpen ált lehetségessé, hogy a sztálinizmus talaján, a párt és a párt erőszakszerveinek árnyékában egy ilyen jellegű sajtó kiterelvényesedhetett és hangadóvá válhatott?

Az *Irodalmi Ujságot* 1950-ben indította útjára a párt Politikai Bizottsága. Nemcsak címében, de programjában is azonos volt a Szovjetunióban megjelenő *Irodalmi Ujsággal* (*Lityeraturnája Gazetta*). A lap szószólója lett a sztálini-zsdanovi irodalomelméletnek, amely a napi politika alá rendeli az író mondandóját, nemcsak tematikai, de esztétikai vonatkozásban is. Ennek megfelelően a lap érdeklődési köre az élő magyar irodalom kívül szűkebb területre korlátozódott. A Szovjetunió és a népi demokráciák irodalmának ismeretése mellett a nyugati írók közül csak a kommunisták és a velük rokonszenvezők kaptak helyet. Hírszolgáltatása természetesen egyoldalú volt, a nyugati irodalmi eseményekről, újabb áramlatokról tájékoztatást nem adott, — nem is adhattott. És, ha történetesen mégis beszámolt valamelyik nyugati, de nem progresszív irányú könyvről, akkor rendszerint olyan könyv került terítékre, amelyre könnyen vonatkoztatható az a zsdanovi tétel, hogy a nyugati polgári irodalom az alantas szenvedélyek, a szek-

szuális aberrációk, a minden rendű és rangú bűn gyűjtőmedencéje.

A lap felső irányítása inkább politikai, mint irodalmi volt. A központosított tájékoztatás éppúgy vonatkozott a politikai napi sajtóra, mint az irodalmi lapokra, illetve folyóiratokra.

A sajtó iránti követelmények két ellentétre irányultak: az általánosra és a tipikusra. Ezek a gyakorlati emlegetett fogalmak alkalmasak voltak arra, hogy minden írásmű hasznosságának vulgáris értékmérői legyenek. Jelentőségét legjobban gyakorlati példával tudnám megvilágítani. Így például a lakáshiány nem lehet tárgya sem a szocialista sajtónak, sem a szocialista irodalomnak. A lakáshiány lehet általános jelenség, de a tipikus, ami a fennálló társadalomra jellemző, mégis az, hogy új és modern munkáslakások építését kezdték meg. Az, hogy a munkásság életszínvonala alacsonyabb, mint a háború előtt volt, — ez igaz lehet általánosságban, de a szocializmus építése közben mégis az a tipikus, hogy egyes kiváló szakmunkások, az ún. él-munkások (sztahanovisták) lényegesebben többet keresnek, mint a háborút megelőző időszakban.

Az általános tehát elvetendő, és mind a napi sajtóban és mind az irodalomban csak a tipikusnak van létjogosultsága. Ennek a tételnek igazolására csatasorba állították nemcsak a statisztikát, hanem azokat az irodalmon kívül álló személyeket is, akiknek az új olvasó réteget kellett megszemélyesíteniök.

Emlékezetes, hogy a budapesti Irószövetség egyik megbeszélésén megjelent egy Szóczei Sándor nevű kiváló kovács, akit termelési eredményeiért, — talán nem is alaptalanul — gyakran méltatott a napi sajtó. Az összegyűlt írónak arról tartott előadást, hogy mi az, amit a munkásság, mint új olvasóközönség vár az írótól. Pontosan és szabályosan felsorolta mindazokat a kellékeket, amelyeket a hivatalos irodalompolitika az irodalmi alkotásokhoz elengedhetetlennek ítélt. A szocialista munkaverseny dicséretét az ellenség leleplezését, a jelenen alapuló jövő idillikus szemléletét, a harmónikus családi életet és a magasabb termelékenységet elérő munkások és munkásnők romantikus szerelmét.

nységet elérő munkások és munkásnők romantikus szerelmét.

Természetesen a konfliktusnak sem szabad hiányoznia a hivatalosan jóváhagyott írásművekből. Ajánlatos, ha a konfliktus a munkából és a magánéletből adódik és mivel ezek nem antagonisztikus ellentétek tehát a jól végzett munka feloldja a magánélet diszharmoniaját is.

Az alapelemek, amelyekre épülnie kellett volna az új magyar szocialista irodalomnak, tulajdonképpen bizonyos társadalmi áttételekkel azonosak voltak a feudalizmus és az egyház konzervatív, merev irodalmi követelményeivel.

Szóczei Sándor a kiváló kovács ezeket követelte a magyar írótól, és amikor Déry Tibor, az egyik legnagyobb élő magyar prózaíró, megkérdezte Szóczeitől, hogy milyen élő magyar író művét ismeri, kiderült, hogy eddig még egyetlen egy magyar szocialista-realista könyvet sem olvasott.

Az önmagában még nem tragikus, hogy rövid úton kiderült az új típusúnak beállított, különben jól dolgozó emberről, hogy a magasabb termelési eredményeket elérő munkás kulturális fejlődése nincs egyenes arányban a munkateljesítményével, — még az sem katasztrófális, hogy ezeknek az irodalmi alapkövetelményeknek már eleget tett az új magyar irodalom mennyiségileg domináns része, — ebben a megnyilatkozásban az volt az árulkodó, hogy az irodalompolitikai igényeket kielégítő írásművek bármennyire is tipikusak voltak, nem keltették fel az új típusú ember érdeklődését.

Ez a múltó epizód valóban nem volt olyan jelentékeny, hogy a benne rejlő ellentmondások konzekvenciák levonására kényszerítették volna akár az írók nagyrészét. A konfliktus akkor mélyült el, amikor a felsőbb politikai szervek állandó propagandájára: az írók ismerjék meg az életet, menjenek a munkások és parasztok közé — megindult egy kezdetben kényszerű, később izgalmas felfedezésekkel teli országjárás.

« Az új élet felfedezése » eleinte természetesen hivatalos segédlettel történt. Mind a központi, mind a helyi pártappa-

rátusok segítettek megszervezni ezeket a kirándulásokat és így magától értetődő, hogy főleg csak a jól működő mezőgazdasági termelészövetkezetek, magasabb termelést elérő bányák, új ipari létesítmények, jól kereső élmunkások, párt vagy állami funkciót betöltő volt munkások szolgáltatták a dokumentációs anyagot az «élet megismeréséhez». Ez volt a hivatalosan megállapított tipikus, de amikor a hivatalos apparátus megkerülésével a tipikus felszíne alá hatoltak az írók, akkor mélységében is feltárult az élet. Az erőszakos kollektivizálás nem járt együtt a mezőgazdaság gépesítésével és ennek a termelés látta a kárát, a korszerűtlen berendezésű gyárak drágán termeltek, — a munkabér rovására, a nehézipar mértéktelen fejlesztése a közszükségleti cikkek hiányát idézte elő, a helytelen káderpolitika, amely a vélt politikai megbízhatóságot a szakértelem fölé helyezte, — mély emberi tragédiákban tükröződött.

A felfedezés döbbenetes volt. Kiderült, hogy mindaz, amit általánosnak hirdettek, az volt a tipikus — és a tipikus egyéni és nemzeti katasztrófával volt terhes.

Mindez 1953 júniusában világosabban mutatkozott meg Nagy Imre első miniszterelnökségének bemutatkozó parlamenti beszédében, amikor feltárta az ország vezetésében addig elkövetett súlyos hibákat és tévedéseket.

Az irodalomban ez az új képlet egyelőre csak halványan tükröződött. Hiába jutott el az írók nagyrésze a tények reális felismeréséhez, a kifejezési lehetőségek

zárva maradtak. A sajtó és a könyvkiadás vezetésében változatlanul a sztalinista erők érvényesültek, a kinevezett vezető-szerkesztők elsősorban továbbra is a decentralizált cenzura funkcióját gyakorolták.

Hiba volna azonban, ha mindezt kizárólag a pártellenőrzés számlájára íránk. Egy másik hatalmas, belső tényező is szerepet játszott abban, hogy a realitások meglátása nem jutott el a kifejezés erejéig. A hivatalos indoktrináció hosszu és keserves harcba keveredett az írói lelkiismerettel. Hosszú évek, esetleg évtizedek érzelmi és ideológiai építményét, amelyet a hivatalos dogmatizmus kötőanyaga erősített, nem lehetett máról holnapra megdönteni. Ebben a vívódásban nem kis szerepet játszott az önvád, amikor az író még saját kishitűségével próbálta indokolni, hogy a részletek eltorzulásától nem látja az egészet, hogy sajátos egyéni érzékenysége nem lehet ítélet egy eddig helyesnek tartott és elfogadott rendszer fölött. A felismert valóság nemcsak a rendszerrel, de önmagával is harcba sodorta az írókat.

Ebben a periódusban jelent meg az Irodalmi Újságban Kuczka Péternek, az addig mint pártos költőnek ismert verse a «Nyírségi napló», amelyben egy szegény parasztasszony magányos, kallódó életét írja meg elégikus hangon. Végül azt kérdi a költő, hogy vajon örülhetünk-e az eddigi sikereknek, ha magányos, öreg embereket a társadalom perifériáján pusztulni hagyunk?

A kérdésre a szokványos válaszok pergőtüze volt a felelet. Előtérbe került ismét a tipikus fogalma — és a nyírségi öregasszony egyedi esetnek és írói individualizmusnak nyilvánított. A válaszok nem voltak meggyőzőek és éppen ezért a feszültség most már tapinthatóvá vált.

Az irodalom olyan hangulati elemei, mint például a lírai pesszimizmus, a halálfélelem, boldogtalan szerelem, már az elmúlt években is megközelíthetetlen volt a magyar író számára, de ettől kezdve még a borús és vigasztalan természeti képek, vagy történelmi figurák megjelenése mögött is rendszerellenes megnyi-

Babits Mihály:	... Mi vár reánk? És jön-e még igazság? Vagy mi leszünk a keresztrefeszített a nemzetek közt? Akkor is közepon áll a Kereszt, s ki szenved: Messias. És ez van talán hátra még. Az embert, az aprót, megváltottad már. A népek váltása jó most. S bizonynal mienk vagy, Isten, amíg mi hordjuk a keresztet...
----------------	---

THE WORLD'S FINEST...

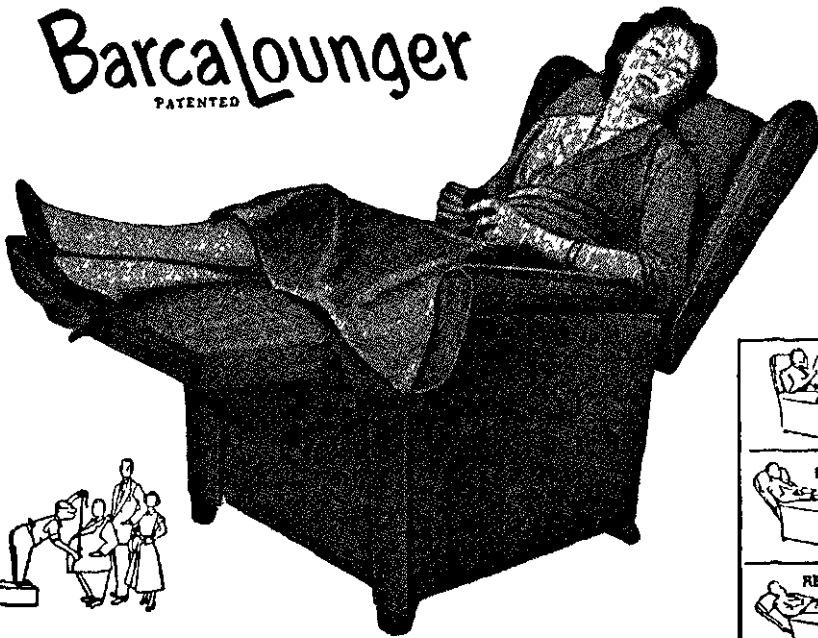
MOST COMFORTABLE RECLINING CHAIR

THE ONE AND ONLY

No other chair can come close to the quality and comfort of a BarcaLounger. It's a handsome chair, built by expert craftsmen, and features „Floating Comfort“ The back-rest, seat and leg-rest are synchronized to cradle your body automatically in any position from sitting to full reclining without knobs or levers

BarcaLounger

PATENTED

WHAT SIZE CHAIR DO YOU WEAR?

Barca Loungers come in sizes and styles to suit everyone. In beautiful fabrics, plastics and genuine top-grain leathers. Plain or pillow backs. Be sure you get a correct fit!

At your favorite furniture or department store!

BUILT BY **BARCALO OF BUFFALO**

latkozást vélték. Az őszi képet, a télbe dermedt tájat, a szomorú, reménytelen estét alattomosan elrejtett szimbólumnak magyarázták és ha történetesen valaki Néróról irt verset, — azt a diktatúra elleni lázadásnak vélték.

A hivatalos asszociációk és szimbólum magyarázatok természetesen túlzottak voltak, de kétségtelen az is, hogy amit publicisztikailag nem lehetett elmondani, azt az írói alkotó ösztön néha így vetítette ki. A hivatalos szövegmagyarázat azonban az olvasók érdeklődését is felkeltette és sokszor olyat is olvastak a sorok között, amire az író maga sem gondolt. Az Irodalmi Ujság felfelől ívelő történelmi szerepe akkor kezdődött, amikor a túlbuzgó irodalompolitikai pártirányítás hívta fel rá a figyelmet. Kezdődött azzal, amikor a lap első felelős szerkesztőjét, Molnár Miklóst menesztették egy vers, ill. a versről közölt méltatás miatt. A vers címe « Köznapi dolgok igézete », írója Benjámín László, az élő magyar költők egyik legkiválóbbja. A vers pesszimista kicsengése, az örömtelen hétköznapi költői kivetítése nyílt szembefordulást jelentett a hivatalos irodalompolitika optimizmust követelő álláspontjával. Hadd idézzek a versből négy sort:

Mert fogtam én a siker pilleszárnyát
s nem boldogabb csak lettem tőle gyávább
s maszattá rondult ujjamon a hímpor.
Mind kinná torzul, ami nem lett kinnál

Tetézte a lírai lázadást Déry Tibornak az Irodalmi Ujság következő számában megjelent cikke, melyben a verset, mint a magyar költészet egyik remekét értékelte. A közlés ellen legélesebben Farkas Mihály akkori honvédelmi miniszter, a Politikai Bizottság tagja háborodott fel és mivel költőnek, vagy írónak nehezebb felmondania az állását, ha ilyen nincs neki — így természetesen és elsősorban a lap szerkesztőjén csattant az ostor.

A következő adminisztratív intézkedésre 1955 nyárutólján került sor. Az Irodalmi Ujság egyik augusztusi számát elkobozták és ezzel egyidejűleg menesztették most már a lap új felelős szerkesztőjét, Hámos Györgyöt is. Pontosan még ma sem derült ki, hogy miért volt útjában az

elkonfiskált lappéldány a rendszer legfelsőbb vezetésének. Egyöntetű indokolás nem született. A kulturáldiktátorok egyike a Hirosimáról szóló és pacifistának minősített vezércikkkel indokolta, a másik Kónya Lajosnak a tagosítást aggódva szemlélő versével. A harmadik Benjámín László epigrammáját ültette a vádlottak padjára, mert Darvas Józsefet, az utolsó évtized legszívósabb népművelési miniszterét, aki politikai pályafutását mint író kezdte, arra biztatta, hogy ne csak irodalmi téziseket szajkózzon, de ha író, akkor írjon is. « Hic Rhodus, hic salta », — üzente az epigramma — ami lényeges módszerbeli eltérést jelentene az eddigivel szemben, mégpedig azt hogy a zenét az író szolgáltassa a tánchoz és a taktust pedig ne felülről verjék.

A figyelem most már országos méretekben is az Irodalmi Ujság felé fordult. Sem a Szovjetunió, sem a népi demokráciák történetében egyetlen egyszer sem fordult elő, hogy valamelyik sajtóterméket elkoboztak volna. Ez természetesen nem a kormányzatok liberalizmusa mellett szól, hanem a sajtócenzura jólműködő mechanizmusát bizonyítja.

Ez volt az első eset, hogy az írói lelkiismeret áttörte ezt a mechanizmust és kétségtelen zavarokat okozott. Az elkobzás felelősségét az állami és pártapparátus egymásra igyekezett tolni. A párt kulturális osztálya a miniszterelnökség sajtóosztályát okolta az elkobzásért, a miniszterelnöki sajtóosztály pedig a párt rendelkezésére hivatkozott. Az igazság az, hogy ilyen intézkedések párthozzájárulás nélkül nem születhettek meg. A pártapparátus is észrevette, hogy az akció elhamarkodott volt és ellenkező hatást váltott ki, mint ahogy gondolták. Ezért a párt most már nem elkobzásról beszélt, hanem az inkriminált lappéldány « kicséreléséről ». Ugyanis az elkobzást követő második napon a kifogásolt közleményeket más, ártatlanabb írásokkal pótolták s a lap most már « javított kiadásban » került újra forgalomba.

(Folytatjuk)

Enczi Endre
(London)

Our Reputation in the World

English Summary

The triumphal American tour of the Philharmonia Hungarica is analysed by *Gyula Zsakó* (New York). Another article on music reviews the successes of Hungarian musicians in America: Joseph Szigeti, Sándor Veress, László Kondorossy, Ottó Herz, etc. Sándor Veress' «Threnos» received its American premiere in Peoria, Ill.; the *Musical America* had this to say about the work:

«Threnos», or «Song of Lamentation», was performed with insight and inspiration. It is based on Transylvanian mourning chants and is vivid, brilliant, and deeply moving.»

Ildikó Németh (Vienna) discusses the good or bad reception given to the Hungarian films at international festival. *Endre Enczi* (London) reminds the readers of the struggle against tyranny conducted by *Irodalmi Ujság* before the Hungarian Revolution of 1956.

«Bibliográfia» continues the bibliography of Professor *László Pálincás* (Firenze) presenting the books published abroad in Hungarian since 1945. A rich collection of quotations from Hungarian periodicals illustrates the events in book publishing and related fields in Hungary during the last two years.

Notre Réputation dans le Monde

Résumé Français

Gyula Zsakó (de New-York) analyse la tournée triomphale de la «Philharmonia Hungarica» faite en Amérique.

Un autre article fait connaître les succès des compositeurs et virtuoses hongrois (tels que Sándor Veress, Joseph Szigeti, Otto Herz, László Kondorossy, etc.) remportés en Amérique.

Ildikó Németh (de Vienne) analyse l'accueil qui a été réservé aux films hongrois présentés aux différents festivals internationaux.

Endre Enczi (de Londres) nous rappelle la lutte menée par l'*Irodalmi Ujság* (Revue Littéraire) contre la tyrannie communiste en Hongrie, avant la révolution de 1956.

La «Bibliographie» continue l'énumération des ouvrages hongrois faits à l'étranger par des écrivains hongrois,

liste qui fut dressée par le professeur *Pálincás* (de Firenze) dans sa bibliographie spéciale.

De comptes-rendus sur les oeuvres de *Vilmos Juhász*, *János Kósa* et *Tibor Dénes* sont donnés.

Une riche collection de textes tirés des revues et livres hongroise nous fait connaître l'activité littéraire en Hongrie durant les deux dernières années.

Hírünk a Világban

Editor:

Csicsery-Ronay I. szerkesztő

P. O. Box 1005

Washington, 13, D. C.,

U.S.A.

Tip. Laziale — Frascati — Tel. 940.283

Direttore responsabile: DOMENICO DE SOSSI

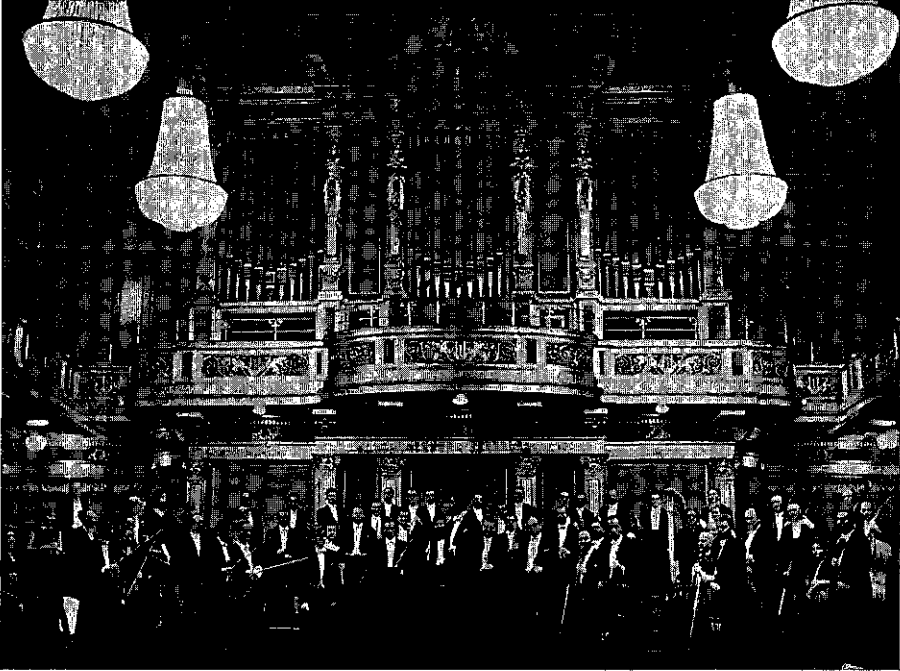
Autorizzazione Tribunale di Roma N. 7175 del 19 nov. 1959.

HIRÜNK A VILÁGBAN

KÉPES MELLÉKLETE

Irene császárné, Szent László leánya (Piroska) A Hagia Sophia
nemrég feltart freskoja

A Philharmonia Hungarica.

A magyar zenekar tagjai megkoszorúzzák
Bartók Béla sírját.

(Highlight Photo Co.)

Rozsnyai Zoltán, a Philharmonia Hungarica megszervezője és karmestere.

(Highlight Photo Co.)

Szigeti és Casals.

Kutasi Kovács Lajos, a Vörösmarty
Irodalmi Díj nyertese.

Szalay Lajos: Szent Lukács.

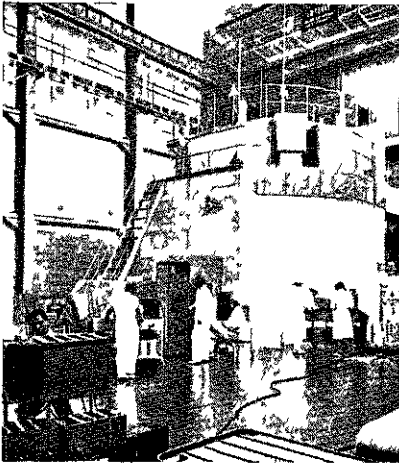
MINISTERIO DE INSTRUCCION PUBLICA Y PREVISION SOCIAL
COMISION NACIONAL DE BELLAS ARTES

LAJOS SZALAY

MONTEVIDEO, NOVIEMBRE DE 1959

Szalay Lajos montevideói
kiállításának katalógusa.

Kísérleti atomreaktor
Budapesten

Orosz Petofi bélyeg

Magyar mérnökök építette
Nilus-híd egy egyiptomi
bélyegen

MAGYAR ⁰¹³⁵⁸
KÖNYV-HÁZ.

IRÁ
MOLNÁR JÁNOS.

I. SZAKASZ.

Az első magyarnyelvű folyóirat
bibliografiai lap volt

POSONYI B. AN,
LANDERER MIHÁLY
betűvel, és költségével.

1782.